

Ruptures, empires, revolutions

Femte ENIUGH-konferensen, Budapest,
31 augusti – 3 september 2017

Tolv år efter att Europeiska nätverket i universell och global historia (ENIUGH) arrangerade sin första konferens har mötena utvecklats till den främsta återkommande mötesplatsen i Europa för historiker och andra med globalhistoriska intressen. Den femte och senaste konferensen samlade runt 650 historiker, företrädesvis från Europa men med betydande deltagande även från Nordamerika och – om än i mindre utsträckning – andra delar av världen.

De totalt 150 panelerna spände som väntat över en stor bredd av ämnen och innefattade rumsligen större delen av världen. Kronologiskt kunde en viss betoning på 1800- och 1900-talens historia skönjas, även om det också förekom många presentationer med tyngdpunkt på tidigmodern tid. Förutom de teman som utgjorde fokus för konferensen denna gång, brytningar, imperier och revolutioner, behandlade många paneler miljöhistoria och landanvändning, liksom socialismens globala historia. En annan återkommande tematik var relationen mellan globala processer och mikrohistoria, inklusive biografins möjligheter och begränsningar. Vid flera tillfällen ledde presentationerna på dessa teman till sofistikerade metoddiskussioner, där olika möjligheter – och svårigheter med – att knyta samman det globala och det lokala lyftes fram.

Bland de övriga höjdpunkterna var två välbesökta rundabordssamtal, som behandlade globalhistoriens nuvarande ställning och utmaningar. En utbredd uppfattning var att globalhistoria har haft stora framgångar under senare år och att begreppet nu är väl etablerat i de flesta europeiska länder. Det tycks också ha skett en global förskjutning i tyngdpunkt, från Nordamerika, där den globalhistoriska vändningen först tog fart i början av 1990-talet, till Europa, där många av de ledande forskningscentren och forskarna i dag återfinns. Ett problem i det sammanhanget är dock den globala ojämlikheten inom forskarvärlden, och det relativt lilla deltagandet av forskare från det globala syd på konferensen lyftes fram som en utmaning för ENIUGH i

framtiden. Problemet handlar till en del om ekonomiska resurser, där globalhistoria i dag i alltför stor utsträckning är något som bedrivs av resursstarka forskare vid välbärgade institutioner, som har tillgång till internationella forskningsdatabaser och kan resa till arkiv, bibliotek och konferenser världen över. Vidare handlar problemet om att det är nödvändigt att involvera forskare från hela världen i den globalhistoriska forskningen för att få tillgång till källor, språkkunskaper, perspektiv och tolkningsramar som skiljer sig från de traditionella västerländska. Globalhistorien måste med andra ord globaliseras för att den på allvar ska kunna utmana etablerade eurocentriska tolkningar av historien, inklusive många världshistoriska narrativ.

Ett annan fråga, som också diskuterades flitigt på konferensen, handlar om vad globalhistoria är och bör vara. Med den globalhistoriska vändningen har begreppet i sig kommit att användas ofta – kanske alltför ofta, menade en del – och det finns behov av att dra en linje mellan vad som är globalhistorisk forskning i ordets rätta bemärkelse och vad som inte är det, annat än möjligen till namnet. Det rådde enighet om att det inte i första hand handlar om de rumsliga avgränsningarna – det är inte automatiskt globalhistoria för att man ägnar sig åt världen utanför Europa – utan i första hand om perspektiv, metoder och frågeställningar. På samma sätt kan komparativ metod vara en del av en globalhistorisk undersökning, men globalhistoria är inte en ny benämning på internationell komparativ historia. För att med fog kunna kallas globalhistorisk måste forskningen i fråga fokusera på interaktion, utbyten och kontakter (eller avsaknaden av dessa). Därav följer att i princip alla ämnen kan undersökas med globalhistoriska perspektiv och metoder – men alla historievetenskapliga forskningsfrågor och -projekt är inte, och ska inte heller vara, globalhistoriska.

De samtidspolitiska implikationerna av den globalhistoriska forskningen diskuterades också på konferensen. En synpunkt som fördes fram var att globalhistoria i dag, mot bakgrund av den synbart ökande intoleransen på många håll i världen, har en särskilt angelägen uppgift i att motverka essentialistiska och nationalistiska tolkningar av historien. Uppgiften är inte, och har aldrig varit, att skriva en teleologisk berättelse om den kapitalistiska globaliseringen under de senaste femhundra åren, utan att utforska hur den moderna världen har vuxit fram i interaktion mellan olika delar av världen och hur hela mänskligheten, på olika sätt i olika tider, har deltagit i denna process.

Konferensen demonstrerade tydligt den dynamiska och spännande fas i vilken den globalhistoriska forskningen befinner sig i dag. Många frågor om perspektiv, teori och metod saknar ännu tydliga svar, och många, särskilt yngre forskare världen över, attraheras av fältet på grund av dess öppenhet. Även svenska historiker rör sig alltmer vid den globalhistoriska forsknings-

fronten, och ett dussin svenska historiker presenterade sin forskning på konferensen, jämte en handfull svensktalande forskare från Åbo akademi. Nästa ENIUGH-konferens går av stapeln just i Åbo 2020, och det är en rimlig gissning att den svenska globalhistoriska forskningen då kommer att exponeras ännu tydligare än i Budapest.

Linnéuniversitetet

STEFAN AMIRELL